

Sociaal Economische Raad
T.a.v. Michaela Drahos
Senior beleidsmedewerker
Directie Economische Zaken
Bezuidenhoutseweg 60, 2594 AW Den Haag
Postbus 90405
2509 LK Den Haag

Betreft
Reactie ontwerp advies sociale ondernemingen

Datum
6 mei 2015

Geachte mevrouw Drahos,

Met belangstelling hebben wij kennis genomen van het ontwerp advies sociale ondernemingen. Het vormt ons inziens een goede basis voor een gerichte discussie opdat u uiteindelijk de regering van een onderbouwd en breed gedragen advies kan voorzien.

In de voorbereiding heeft u ook met onze organisatie gesproken, waarvoor dank. Wij hechten er aan nog enkele (deels aanvullende) punten aan u voor te leggen.

1 Algemeen: de definitie van sociale ondernemingen

U stelt voor de volgende werkdefinitie op te nemen: sociale ondernemingen zijn zelfstandige ondernemingen die een product of dienst leveren en primair en expliciet een maatschappelijk doel nastreven. Naast deze imperatieve elementen zijn er twee elementen die op veel sociale ondernemingen van toepassing zijn maar door de raad aan de visie van de ondernemer overgelaten worden: een expliciete beperking van de mogelijkheid om winst uit te keren en expliciete eisen betreffende inclusief bestuur en governance.

Wij zijn het eens met het uitgangspunt om in de ontwikkelfase het begrip sociale onderneming niet te veel in te perken. Toch vinden wij deze definitie in de huidige vorm te breed, omdat deze nu al tot verwarring leidt. Als netwerkorganisatie met een achterban in de zorg signaleren wij dat het werken in de zorg ook als “maatschappelijk doel” kan worden beschouwd. Dat zelfde kan dan gelden voor andere publieke diensten als onderwijs, openbaar vervoer etc.. Echter, een onderneming die in deze sector werkt is niet automatisch een sociale onderneming. Het gaat o.i. om een aanvullend maatschappelijk doel boven op hetgeen in de sector gebruikelijk is. Bijvoorbeeld een onderneming die als aanvullend doel ervoor kiest om met mensen met een arbeidshandicap te werken, of zich onderscheidt op het terrein van de groene economie.

Wij zien nu een aantal zorgondernemers zich als sociale ondernemingen profileren¹ die op het eerste gezicht deze aanvullende doelstellingen niet hebben. Dit draagt het risico in zich dat veel meer zorgondernemingen dit voorbeeld volgen waardoor het begrip sociale ondernemingen vervaagt.

De definitie van sociaal ondernemen wordt ook beïnvloed door de definitie van overheidsfinanciering. In landen als het Verenigd Koninkrijk is gebleken dat sociale ondernemers het uitvoeren van diensten met overheidsmiddelen beschouwen als commerciële opdrachten. Inkomsten uit het verzorgen van re-integratietrajecten en ondersteuning van mensen in dagbesteding, worden daar beschouwd als een commerciële inkomsten. Uitgangspunt in het Verenigd Koninkrijk is het verschil tussen subsidie en aanbesteding. In ons land is de samenwerking met de overheid meer diffuus. Soms is er sprake van opdrachtverlening, soms het leveren van diensten waarvoor de kosten kunnen worden gedeclareerd tot een maximaal productieplafond waarvoor afspraken gemaakt zijn tussen een overheidsinstelling en een aanbieder, en soms is er sprake van subsidie. Hoewel er redenen zijn dit niet samen te voegen, zijn wij in Nederland toch vaak geneigd om de verschillende vormen van overheidsfinanciering samen te voegen en te duiden als “afhankelijk van overheidsfinanciering”. Als wij de aanpak van onze westerburen zouden volgen, dan zou het aantal sociale ondernemingen in ons land veel hoger liggen dan nu wordt aangenomen. Wat ons betreft is het punt van overheidsfinanciering niet cruciaal als het gaat om het definiëren van sociaal ondernemen. Het gaat uiteindelijk om de extra maatschappelijke impact die een sociale onderneming realiseert bovenop hetgeen gangbaar is in de sector.

¹ Bedrijven als Buurtzorg en Zorgvoorelkaar.com vinden wij sympathieke bedrijven. Het zijn vernieuwers binnen de zorgsector, maar zijn in andere opzichten niet meer of minder maatschappelijk betrokken dan andere zorgondernemers, want volledig gesubsidieerd. Om deze als ‘sociale ondernemingen’ aan te merken is verwarrend. Het gaat bij sociale ondernemers in ons perspectief erom dat zij hun sociale doelstelling deels met commercieel geld bekostigen.

2 Gewenst: nadere explicitering van sociale ondernemingen die werken met mensen met een arbeidshandicap

Stichting De Omslag heeft veel partners onder bedrijven die werken met mensen met een arbeidshandicap. Deze groep bedrijven worden wel aangeduid met sociale firma's. Ons inziens is er geen wezenlijk verschil tussen een "firma" en een "onderneming". Als er voor deze groep een onderscheid moet worden gemaakt vinden wij de Engelse term WISE (Work Integration Social Enterprise) een heldere term.

Wij denken dat sociale ondernemingen die werken met mensen met een arbeidshandicap en/of grote achterstand tot de arbeidsmarkt belangrijk zijn omdat zij invulling geven aan het begrip participatiesamenleving. De PSO biedt kansen om de impact van deze groep sociale ondernemingen op de arbeidsparticipatie van de doelgroep te beschrijven. Dat kan een middel zijn, onder andere bij de implementatie van de Participatiewet en de realisatie van het quotum arbeidsgehandicapten. Wij denken dat de doelgroep van de Participatiewet in de toekomst groter zal worden. Immers: er zijn veel meer mensen met een arbeidshandicap zonder baan dan de 125.000 mensen waarvoor nu een afspraak is gemaakt.

Wij denken dat het verhandelbaar maken van het quotum de realisatie ervan versnelt². Op deze wijze kan ook de uitbreiding van de doelgroep worden ondervangen.

In aanvulling daarop zou er ook aandacht moeten zijn voor maatschappelijk impact anders dan arbeidsparticipatie. U beschrijft in uw ontwerp advies onder meer de reductie in publieke zorgkosten die zorgboerderijen realiseren. Waarschijnlijk werken bij veel zorgboerderijen mensen in dagbesteding die nooit een (participatie-) baan zullen kunnen betrekken vanwege de ernst van hun handicap. Toch realiseert in dit geval de boer als sociaal ondernemer, naast het exploiteren van zijn bedrijf, ook een belangrijk maatschappelijk doel: zinvolle arbeidsdagbesteding, een tevreden cliënt, mogelijkheden voor extra groei van de cliënt naar zelfstandigheid en lagere zorguitgaven. Dat zijn allemaal belangrijke factoren die grote maatschappelijke impact hebben.

² Zoals bij de CO2 emissierechten al plaatsvindt. Gedachte uitgesproken door Frank Kalshoven (Argumentenfabriek Amsterdam) op de conferentie tijdens de Amsterdamse Participatie Markt 2014, op 11 november 2014 in Amsterdam georganiseerd door De Omslag: <http://deomslag.nl/nl/archief/2014/11/wen-maken-er-economie-van/73>

3 De rol van de lokale overheid in het stimuleren van sociale ondernemingen

In het ontwerp advies staan behartigingswaardige stukken over de wijze waarop de overheid sociale ondernemingen kan ondersteunen. Stichting De Omslag heeft ruim twee jaar geleden een tienpunten plan³ opgesteld met diverse maatregelen die de gemeente Amsterdam zou kunnen nemen om sociale firma's te ondersteunen en stimuleren. Onlangs heeft de gemeenteraad een Werkplan sociale firma's aangenomen⁴.

Hiermee geven we een voorbeeld van hoe wij invloed uitoefenen op de lokale praktijk van een grote gemeente, die sociaal ondernemen serieus neemt.

Tot zover onze belangrijkste punten. Uiteraard lichten wij deze gaarne nader toe.

Met vriendelijke groet,

Corine van de Burgt
Directeur – Bestuurder
De Omslag

³ Manifest Investeer sociaal tbv het stimuleren sociale firma's in Amsterdam, De Omslag, januari 2013, op te vragen via De Omslag. Zie ook <http://socialezaken.info/nl/over-ons> : mijlpalen-tijdlijn.pdf

⁴ Werkplan sociale firma's, Gemeente Amsterdam Projectgroep Sociale firma's, januari 2015
Zie <http://deomslag.nl/nl/archief/2015/03/van-start-met-het-werkplan/77>